

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Швидун В. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Навчально-наукового інституту педагогіки
Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради
вул. Володимира Антоновича, 70, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0002-5450-9043
Shvidun2006@ukr.net*

Ключові слова: педагогічні інновації, післядипломна педагогічна освіта, модернізація освіти, інноваційний розвиток, інформаційні технології.

Статтю присвячено аналізу теоретичних аспектів застосування педагогічних інновацій у системі освіти та визначенню практичних пропозицій щодо їх ефективного використання у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Констатовано, що сучасне постіндустріальне суспільство з орієнтацією на інформаційну модель ставить вимоги змістової, технологічної та інформаційної модернізації вищої освіти, оскільки підготовка конкурентоспроможних, висококваліфікованих, креативних фахівців передбачає забезпечення продуктивності, випереджувальності, неперервності освіти.

Питання професійної підготовки педагогів, видання підручників з основ педагогічної майстерності, поширення передового педагогічного досвіду (підготовка та проведення сучасного уроку, диференційований підхід до навчання тощо) активізувалося ще в 1970–1980-ті роки під час третього етапу впровадження інновацій у систему освіти.

Акцентовано на тому, що на сучасному етапі обов'язковими умовами професійного розвитку педагогів є неперервність оволодіння знаннями, активне та ефективне використання інноваційних педагогічних технологій. Для збереження та розвитку свого фахового рівня, відстеження динаміки змін та не просто адаптування до них, а випередження, забезпечення своєї конкурентоспроможності, вони мають безперервно розвиватися і самовдосконалюватися впродовж усієї професійної діяльності. Здобувачі освіти повинні мати можливість навчатися із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та в різноманітних організаційних формах: очній, заочній, дистанційній, змішаній або в оптимальному поєднанні кількох указаних форм в освітньому середовищі, що відповідає здібностям, потребам та можливостям кожної особистості. У зв'язку із цим необхідно, у тому числі в закладах післядипломної педагогічної освіти, акцентувати увагу на підготовці викладачів до оновлення змісту освіти на засадах компетентнісного підходу, розвитку інноваційного складника тощо.

Необхідно продовжувати реформування системи післядипломної педагогічної освіти, оскільки саме працівники даних закладів освіти на практиці забезпечують реалізацію визначених завдань.

Пропонуються практичні кроки подальшої модернізації закладів післядипломної педагогічної освіти.

THEORETICAL ASPECTS OF THE USE OF PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN POSTGRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION

Shvydun V. M.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Director of the Educational and Research Institute of Pedagogy
Municipal Institution of Higher Education
“Dnipro Academy of Continuing Education”
of the Dnipro Regional Council
Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5450-9043
Shvidun2006@ukr.net*

Key words: *pedagogical innovations, postgraduate pedagogical education, modernization of education, innovative development, information technologies.*

The article analyzes the theoretical aspects of the application of pedagogical innovations in the education system and identifies practical proposals for their effective use in postgraduate pedagogical education institutions.

It is stated that the modern post-industrial society with a focus on the information model sets requirements for the content, technological and informational modernization of higher education, since the training of competitive, highly qualified, creative specialists involves ensuring productivity, proactivity, and continuity of education.

The issue of professional training of teachers, publication of textbooks on the basics of pedagogical skills, dissemination of best pedagogical practices (preparation and conduct of a modern lesson, differentiated approach to teaching, etc.) was intensified in the 1970s and 1980s, during the third stage of introducing innovations into the education system.

It is emphasized that at the present stage, a prerequisite for the professional development of teachers is the continuity of knowledge acquisition, active and effective use of innovative pedagogical technologies. In order to maintain and develop their professional level, track the dynamics of change and not just adapt to them, but get ahead of them, and ensure their competitiveness, they must continuously develop and improve themselves throughout their professional career. Students should have the opportunity to study using modern information and communication technologies and in various organizational forms – full-time, part-time, distance, mixed or in the optimal combination of several of these forms, in an educational environment that meets the abilities, needs and capabilities of each individual. In this regard, it is necessary, including in postgraduate pedagogical education institutions, to focus on training teachers to update the content of education on the basis of a competency-based approach, development of the innovative component, etc.

It is necessary to continue reforming the system of postgraduate pedagogical education, since it is the employees of these educational institutions who ensure the implementation of the defined tasks in practice.

Practical steps for further modernization of postgraduate pedagogical education institutions are proposed.

Постановка проблеми. Постіндустріальне суспільство з орієнтацією на інформаційну модель ставить вимоги змістової, технологічної та інформаційної модернізації вищої освіти, оскільки підготовка конкурентоспроможних, висококваліфікованих, креативних фахівців передбачає забезпечення продуктивності, випереджувальності, неперервності освіти.

Здобувачі освіти повинні мати можливість навчатися із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та в різноманітних організаційних формах: очній, заочній, дистанційній, змішаній або в оптимальному поєднанні кількох указаних форм в освітньому середовищі, що відповідає здібностям, потребам та можливостям кожної осо-

бистості. У зв'язку із цим необхідно, у тому числі в закладах післядипломної педагогічної освіти, акцентувати увагу на підготовці викладачів до оновлення змісту освіти на засадах компетентнісного підходу, розвитку інноваційного складника тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Важливі аспекти підготовки педагогів до використання інновацій, зокрема й у закладах післядипломної педагогічної освіти, представлені значною кількістю робіт як українських, так і зарубіжних учених, зокрема О. Боднар, Г. Бредлі, Ю. Бугана, Ф. Ващука, С. Дея, О. Дубасенюк, М. Ерота, Г. Єльнікової, А. Зубко, С. Одаїник, В. Олійника, О. Отич, О. Сухомлинської, М. Хабермана та ін. Відзначаючи значний внесок науковців у дослідження визначеної проблематики, вважаємо доцільним продовжити розгляд даного питання, оскільки сучасні зміни парадигм суспільного розвитку, зростаючі особистісні та соціальні вимоги зумовлюють необхідність подальшої модернізації системи освіти, яка неможлива без готовності педагогів до постійного професійного розвитку, зокрема у напрямі розроблення та впровадження інновацій.

Мета публікації – аналіз теоретичних аспектів застосування педагогічних інновацій у системі освіти та визначення практичних пропозицій щодо їх ефективного використання у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Питання інноваційного розвитку системи освіти взагалі та вищої освіти зокрема не нові, вони відносяться ще до кінця XIX ст. У 1886 р. американський педолог Дж. Саллі вперше запропонував термін «технологія» для освітньої галузі. При цьому відзначимо, що обґрунтування необхідності технологізації освітнього процесу на той час не було зроблено.

Перші спроби глибокого теоретичного аналізу необхідності широкого використання освітніх технологій із метою підвищення якості освітнього процесу припадають на 30-ті роки XX ст. Пов'язано це зі створенням американцем С. Прессі механічного пристрою для перевірки якості виконання контрольних завдань. Його створення дало змогу говорити про внесок у технічну революцію та допустити можливість здійснення в системі освіти своєї технологічної революції задля підвищення ефективності освітнього процесу.

Упровадження в освітню практику нових ідей та технологій надало можливість ученим зробити висновок про перший етап розвитку поняття «педагогічна технологія» [1, с. 8]. Він припадає на 30–50-ті роки XX ст. і характеризується активним використанням у навчанні технічних засобів.

Його об'єктивний аналіз дає змогу констатувати відсутність на той час розуміння різниці між використанням нових технічних пристроїв та

інноваційних ідей щодо організації навчального процесу чи педагогічної взаємодії в межах традиційної системи навчання. Водночас аудіовізуальні засоби подання інформації та підвищення рівня наочності забезпечили більш ефективну якість засвоєння інформації і на кілька десятиліть вирішили основне завдання, що було передумовою їх запровадження, – підвищення якості знань.

Другий етап – 50–60-ті роки XX ст. – перехід від використання технічних засобів навчання до організації педагогічної взаємодії суб'єктів навчального процесу. Його початок пов'язують із поширенням принципово нової ідеї організації освітнього процесу – програмованим навчанням, запропонованим Б. Скіннером. Революційність цієї інновації полягає у забезпеченні активної, самостійної діяльності учнів, урахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей задля досягнення максимальної ефективності навчання.

1970–1980-ті роки – третій етап. Особливість – акцентування уваги на професійній підготовці педагогів, видання підручників з основ педагогічної майстерності, поширення передового педагогічного досвіду (підготовка та проведення сучасного уроку, диференційований підхід до навчання тощо).

На сучасному етапі в умовах інформаційного суспільства обов'язковою умовою професійного розвитку педагогів є неперервність оволодіння знаннями, активне та ефективне використання інноваційних педагогічних технологій. Для збереження та розвитку свого фахового рівня, відстеження динаміки змін та не просто адаптування до них, а випередження, забезпечення своєї конкурентоспроможності, вони мають безперервно розвиватися і самовдосконалюватися впродовж усієї професійної діяльності. Як відзначається у монографії «Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози», «...це зумовило зміну освітньої парадигми індустріального суспільства («Освіта на все життя») на парадигму інформаційного суспільства («Освіта впродовж життя»)» [4, с. 34].

У цьому контексті надзвичайно актуальною є діяльність працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, оскільки саме вони на практиці забезпечують реалізацію вказаної парадигми як на рівні соціального замовлення суспільства, так і на рівні індивідуальних освітніх запитів фахівців. Відзначимо, що ефективне виконання окресленого завдання передбачає необхідність переосмислення мети і соціальної місії післядипломної педагогічної освіти, активне застосування мережевих технологій; online-освіти, електронної освіти, SMART-освіти, хмарних і туманних сервісів тощо.

Погоджуємося з В. Олійником та О. Отич, які відзначають, що соціальна місія відкритої післядипломної освіти – «...допомога фахівцеві у постій-

ному підтриманні робочої форми, належного професійного рівня, що забезпечує його ефективність та конкурентоспроможність на ринку праці» [3, с. 145]. Глобальна мета, на думку вказаних учених, – «...випереджувальна підготовка фахівців до повноцінної й ефективної участі у професійному і громадському житті в умовах швидкозмінного інформаційного суспільства» [3, с. 146]. На нашу думку, реалізація цієї мети передбачає створення на базі закладів післядипломної педагогічної освіти інноваційного навчального середовища, суб'єктом якого має бути педагог, що самостійно плануватиме, програмуватиме та реалізовуватиме власну траєкторію професійного розвитку. Працівники закладів післядипломної педагогічної освіти мають сприяти максимальному розкриттю креативності та індивідуальних здібностей кожного педагога.

Продовжуючи, відзначимо, що використання педагогічних інновацій у післядипломній педагогічній освіті здійснюється з метою підготовки педагогічних працівників до професійної діяльності в постіндустріальному глобалізованому суспільстві, ознайомлення вчителів із найбільш ефективними педагогічними інноваціями, що використовуються як українськими, так і зарубіжними педагогами, та розвитку в них умінь практичного застосування інноваційних технологій у повсякденній діяльності.

Подальше реформування системи післядипломної педагогічної освіти в Україні, на нашу думку, має бути спрямоване на врахування та використання сучасних тенденцій розвитку освіти у світі, зумовлених викликами інформаційного суспільства, та спроможність адекватно на них реагувати.

У статті «Підготовка педагогів до використання педагогічних інновацій у закладах післядипломної педагогічної освіти» ми визначали окремі аспекти діяльності працівників закладів післядипломної педагогічної освіти у контексті підготовки педагогів до використання педагогічних інновацій, зокрема:

- подолання протиріч між традиційною консервативністю педагогічної системи та необхідністю запровадження педагогічних інновацій;
- розвиток здатностей ефективно працювати в команді/формувати команду однодумців для реалізації успішних педагогічних проєктів;
- готовність критично осмислювати наявні проблеми закладу освіти та практично реалізовувати інновації незалежно від ставлення колег;
- активно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології для пошуку, обробки, аналізу інформації з різних джерел тощо [5, с. 457].

Підтримуємо думку М. Кириченко стосовно необхідності забезпечення ефективної роботи державної програми «Інформаційне суспіль-

ство», «...яка забезпечує реальну фінансову, матеріальну й нормативно-правову підтримку інформатизації вітчизняної післядипломної освіти, сприяє підвищенню індексів розвитку ІКТ в освітній сфері й уможливує втілення прогностичних ідей відкритої післядипломної освіти на практиці» [2, с. 37].

Пріоритетним напрямом подальшої діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти вважаємо:

- активне використання нових інформаційних технологій;
- сприяння розвитку індивідуальної професійної траєкторії кожного педагога через надання відповідної теоретичної та практичної підтримки;
- відстеження динаміки змін у системі освіти та не просто інформування педагогів чи адаптування до них, а системна робота на випередження;
- ефективне застосування різноманітних організаційних форм навчання: очної, заочної, дистанційної, змішаної або їх оптимального поєднання;
- створення освітнього середовища, що відповідає здібностям, потребам та можливостям кожної особистості;
- широке використання можливостей відкритого навчання і самоосвіти суб'єктів освітнього процесу із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій, що сприятиме більшій доступності освітніх послуг, які надаються закладами післядипломної педагогічної освіти;
- упровадження розвивального підходу у післядипломній педагогічній освіті, орієнтація її на розвиток креативності та адаптивності педагогів у процесі підвищення кваліфікації тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, розглянувши теоретичні аспекти використання педагогічних інновацій у післядипломній педагогічній освіті, ми дійшли певних висновків. Сучасне постіндустріальне суспільство ставить вимоги змістової, технологічної та інформаційної модернізації вищої освіти, забезпечення продуктивності, випереджувальності, неперервності освіти. Професійний розвиток педагогів передбачає неперервність оволодіння знаннями, активне та ефективне використання інноваційних педагогічних технологій.

У цьому контексті надзвичайно актуальною є діяльність працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, оскільки саме вони на практиці забезпечують реалізацію визначених завдань як на рівні соціального замовлення суспільства, так і на рівні індивідуальних освітніх запитів фахівців.

Подальші розвідки у даному напрямі будуть спрямовані на дослідження сучасних тенденцій розвитку освіти у світі та підготовку рекомендацій щодо реформування системи післядипломної педагогічної освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти : колективна монографія / за ред. Л.В. Барановської, Л.І. Морської. Біла Церква : Білоцерківдрук, 2022. 341 с.
2. Кириченко М.О. Формування ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної інформатизації: тенденції, парадигми, перспективи розвитку : монографія. Харків : Технологічний центр, 2017. 320 с.
3. Олійник В.В., Отич О.М. Післядипломна педагогічна освіта в контексті глобальних цивілізаційних змін : монографія. Київ : Агроосвіта, 2015. 321 с.
4. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози суспільстві знань : колективна монографія / за ред. А. Василюк, А. Стоговського. Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2017. 248 с.
5. Швидун В.М. Підготовка педагогів до використання педагогічних інновацій у закладах післядипломної педагогічної освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки. Педагогічні науки»*. 2022. № 5(5). С. 451–459.

REFERENCES

1. (2022) Innovatsiini osvitni tekhnolohii: svitovyi i vitchyzniani dosvid vykorystannia v systemi nepererвної osvity [Innovative educational technologies: world and national experience of using in the system of continuing education]: kolekt. monohrafiia / za red. L.V. Baranovskoi, L.I. Morskoi. Bila Tserkva: Bilotserkivdruk, 341 s.
2. Kyrychenko M.O. (2017) Formuvannia ideolohii informatsiinoho suspilstva v umovakh hlobalnoi informatyzatsii: tendentsii, paradyhmy, perspektyvy rozvytku [Formation of the ideology of the information society in the context of global informatization: trends, paradigms, and prospects for development]: monohrafiia. Kharkiv: Tekhnolohichnyi tsentr. 320 s.
3. Oliinyk V.V., Otych O.M. (2015) Pislidyplomna pedahohichna osvita v konteksti hlobalnykh tsyvilizatsiinykh zmin [Postgraduate teacher education in the context of global civilizational changes]: monohrafiia. Kyiv: Ahroosvita. 321 s.
4. (2017) Osvita doroslykh u perspektyvi zmin: innovatsii, tekhnolohii, prohnozy suspilstvi znan [Adult education in the perspective of changes: innovations, technologies, forecasts of the knowledge society]: kolekt. monohrafiia / za red. A. Vasyliuk, A. Stohovskoho. Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M.M., 248 s.
5. Shvydun V.M. (2022) Pidhotovka pedahohiv do vykorystannia pedahohichnykh innovatsii u zakladakh pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity [Preparing teachers to use pedagogical innovations in postgraduate pedagogical education] *Nauka i tekhnika sohodni. Serii: pravo, ekonomika, pedahohika, tekhnika, fizyko-matematychni nauky. Pedahohichni nauky*. № 5(5). S. 451–459.